

Underlag till Förskolerapport 2022 för Farsta stadsdelsnämnd

Innehållsförteckning

Stadsdelsnämndernas underlag till Stockholms stads Förskolerapport 2022	3
Personalens utbildningsnivå och strukturella förutsättningar	3
Insatser för att höja personalens språkliga kompetens	5
Förbättringar av personalens arbetssituation	5
Fortsatt behov av inventering av icke inskrivna barn samt informationsinsatser och uppsökande verksamhet	8
Svenska språket och flerspråkighet	9
Nationella minoritetsspråk	11
Barn i behov av extraordinärt stöd	13

Stadsdelsnämndernas underlag till Stockholms stads Förskolerapport 2022

Personalens utbildningsnivå och strukturella förutsättningar

Personalens utbildningsnivå och Strukturella förutsättningar

Goda förutsättningar för att genomföra uppdraget och adekvat kompetens behöver finnas såväl som en arbetsmiljö som erbjuder social och organisatorisk tydlighet. Insatser kopplat till arbetsmiljö och kompetensförsörjning är viktiga delar för att nå en hög måluppfyllelse utifrån förskolans uppdrag. Förvaltningen arbetar utifrån framtagna kompetensförsörjningsplan och har under året haft fokus på att utveckla ledarskapet på olika nivåer i styrkedjan samt säkerställa att undervisning bedrivs av legitimerade förskollärare och öka kompetensen inom arbetslaget.

Kommunfullmäktige inriktningsmål om 33 procent förskollärare samt att säkerställa minst en förskollärare per avdelning är det som förvaltningen har som mål. Målet är också att arbeta för att minska personalomsättningen för att upprätthålla kontinuitet för barn, personal och vårdnadshavare. Under året har enheterna fortsatt sitt arbete att i dialog med medarbetarna genomföra sina handlingsplaner för förbättrad arbetsmiljö.

Farsta uppmuntrar anställda barnskötare att läsa till förskollärare och hösten 2022 går elva medarbetare erfarenhetsbaserad utbildning (åtta under 2021). Tre har påbörjat sina studier under året. En medarbetare har avslutat sina studier och fått tjänst som förskollärare. Farsta informerar de studenter som gör VFU på stadsdelens förskolor om förvaltningens verksamhet, vad vi kan erbjuda och uppmuntrar dem att söka lediga tjänster.

Farsta har ett antal utbildade barnskötare, men få förskollärare utan legitimation. Vid inventering hösten 2022 visade resultaten på att det fanns två förskollärare utan legitimation. De som har anställning, trots att de saknar legitimation, har anställts för många år sedan då deras utbildning bedömdes som adekvat och tillräcklig. De barnskötare som är anställda utan utbildning har oftast vid rekryteringen bedömts ha förutsättningar efter längre tids erfarenhet och genomförande av stadens erfarenhetsbaserade barnskötarutbildning. Farsta gör regelbundet en inventering av denna grupp och hösten 2022 omfattades denna grupp (inklusive resurspersonal) av 30 personer. Hälften av dessa är anställda på en enhet, det handlar om vikarier för långtidssjuka respektive tjänstlediga medarbetare och det är svårt att få tag i utbildade vikarier. I snitt har övriga enheter tre medarbetare anställda som saknar utbildning. De flesta av dem arbetar som resurspersoner och många på deltid.

Kontinuerlig undervisning av legitimerad förskollärare

Förskollärare har en viktig del i att säkerställa undervisningens kvalitet och arbeta utifrån målstyrda processer i förskolan. Farsta förskolor visar i resultaten i SCB-uppdateringen på en hög andel förskollärare. Resultaten visar ett utfall på 36,4 procent detta är att jämföra med föregående år samma period då resultatet var 37,2 procent. Utfallet ska ställas i relation till KF:s årsmål om 33 procent. Alla enheter når årsmålet och har mer än 33 procent andel förskollärare, från 33,6 till 38,7 procent. Mätningen visar att förskolorna har god tillgång till legitimerade förskollärare.

Under året har arbetet kring uppföljningen av att säkerställa undervisning av legitimerade

förskollärare systematiseras genom nämnden och enheternas systematiska kvalitetsarbete. Vid den senaste uppföljningen per tertialrapport 2 saknade en avdelning legitimerade förskollärare.

Mätning utförd i tertialrapport 2	Antal avdelningar totalt	Antal avdelningar utan legitimerade förskollärare	Andel avdelningar utan legitimerade förskollärare i procent
2020	156	8	5,1
2021	145	3	2,0
2022	156	1	0,6

Andelen avdelningar utan legitimerade förskollärare har minskat från 5,1 procent år 2020 till 0,6 procent i år. Utfallet indikerar på en positiv trend då antalet barngrupper som saknar förskollärare har minskat från 12 till 1 under en fyra års period. I tertialrapport 2 redovisade enheterna att det sammantaget är 19 av 161 avdelningar som har fler än en förskollärare (12 %). En förklaring till den positiva trenden är ett aktivt arbete i att öka kompetensen i barngrupperna.

Det strategiska och systematiska kompetensförsörjningsarbetet för att säkerställa förskollärare i alla barngrupper har bidragit till att utveckla undervisningen samt säkerställa förskollärares ansvar och ledarskap för målstyrda processer i förskolan i enlighet med läroplanens intentioner. Det finns en god organisation och struktur för hur arbetet ska säkerställas. Förskollärare från andra avdelningar och förskolor kan under en kortare period kliva in och genomföra förskollärlädd undervisning och uppföljning vid frånvaro av legitimerad förskollärare. Det som föranleder en vidare utveckling är dokumentation av arbetet samt ta fram en gemensam rutin och organisationsplan där en prioriteringsordning ingår för temporära åtgärder. Utifrån framtagna plan ska arbetet tydliggöras på flera nivåer i förskolans verksamhet och säkerställa arbetet för rekrytering av förskollärare så att barn ges god undervisning i förskolorna. Verksamhetscontroller, rektor och skolchef ska vidare följa upp förskollärartätheten per avdelning samt planera för tidsbegränsade lösningar enligt Skollagen 2 kap. §18.

På övergripande nivå har en revidering av den pedagogiska utvecklingstidens struktur och innehåll genomförts tillsammans med förskolornas ledning och fackliga representanter. Detta för att säkra att alla medarbetare har goda förutsättningar för att genomföra sitt uppdrag, skapa en lärandeorganisation samt öka likvärdigheten inom förskolorna i stadsdelen. En systematik har påbörjats i arbetet genom enheternas och nämndens kvalitetsarbete utifrån årets

verksamhetsplan. Uppföljning sker kontinuerligt genom kvalitetsdialoger och tertialer.

En utmaning kopplat till detta har varit effekter av pandemin då gravida har ansetts som en riskgrupp och därmed inte kunnat vara inom förskolans verksamhet efter graviditetsvecka 20. Det har inneburit att rektorerna snabbt har behövt ställa om och organisera för att ersätta förskollärare på deras avdelningar.

Förvaltningens analys av resultatet visar att insatser utifrån kompetensförsörjningsplan och utveckling av det systematiska kvalitetsarbetets uppföljningar inom området har till viss del gett önskad effekt i arbetet, men är ett fortsatt utvecklingsområde.

Insatser för att höja personalens språkliga kompetens

Språkfrämjande och språkträning för medarbetare i förskolan leder till högre kvalitet i utbildningen, bidrar till att barnens språk utvecklas och en tryggare övergång från förskolan till förskoleklass. Förskolorna i stadsdelen arbetar för att vara en lärande organisation. De medarbetare som kan vara i behov av språkligt stöd i det dagliga arbetet får detta genom kollegial stöttning från chefer och kollegor. Förskolans ledning fördelar medarbetarna utifrån att det alltid ska finnas medarbetare som talar god svenska inom varje avdelning och barngrupp.

Förvaltningen inventerade 2020 behov av att höja personalens kompetens i det svenska språket. En erfarenhet är svårigheten att bedöma graden av språksvårigheter. Vidare visade det sig svårt att motivera en del av de berörda medarbetarna till språkstudier. 2021 gick en handfull språkutbildning i Spångens regi. Kursen resulterade i att medarbetarna fick ett rikare språkbruk.

2022 har vi ett 15-tal medarbetare som har otillräckliga språkkunskaper, men det råder stora variationer mellan enheterna. Förvaltningen planerar att anmäla medarbetare till Skolverkets upphandlade utbildningsinsats för att genomföra satsningar på flerspråkig personal i förskolan som behöver stärka sitt svenska yrkesspråk i samarbete med andra stadsdelsförvaltningar.

Att pedagoger har kunskap i flera språk är berikande för förskolans verksamhet. Alla i arbetslaget (både förskollärare och barnskötare) behöver dock vara väl förtrogna med läroplan och intentionerna med utbildningen i förskolan. Vid rekrytering av nya medarbetare arbetar verksamheten för att säkerställa att de som anställs har förmåga att kommunicera förskolans mål, arbetssätt samt kommunicera barns utveckling och lärande. Rektorer följer upp detta arbete inom enheternas systematiska kvalitetsarbete samt genom årliga medarbetarsamtal.

Förvaltningen ser ett behov av att utveckla det här arbetet tillsammans med fler stadsdelsförvaltningar och göra gemensamma utbildningsinsatser för att säkerställa arbetet för ökad språklig kompetens hos medarbetarna i stadens förskolor.

Förbättringar av personalens arbetssituation

Nuläge och utmaningar i personalens arbetssituation

Förskolornas arbete med Handlingsplan för förbättrad arbetssituation för förskollärare och barnskötare tillsammans med kompetensförsörjningsplanen har fortsatt under året.

Förvaltningen kommer fortsatt arbeta för att vara en attraktiv arbetsgivare som ska utveckla, behålla, rekrytera den kompetens som behövs. Det finns ett behov av att fortsatt utveckla ledarskapet, tydliggöra roller, ansvar och styrningen som en del av kulturskapandet inom

organisationen.

Förvaltningen har identifierat en del utmaningar vad det gäller ledarskapet, roller och ansvar på olika nivåer i styrkedjan. En del i den utmaningen är att kvalitetssäkra arbetet utifrån styrning och uppföljning av gemensamma mål. Chefer och förskolans rektorer ska leda i enlighet med stadens chefsprofil som är under implementering. Ledarskapet ska vara präglad av kommunikation, tillit och mod för ett aktivt förändrings- och uppföljningsarbete i en öppen och tillåtande kultur samtidigt som utmanande situationer ska kunna hanteras. Medarbetarna är den viktigaste nyckeln för att säkerställa en hög kvalitet på utbildningen.

För att utveckla arbetsplatskulturen samt tydliggöra roller och ansvar pågår en revidering av arbetslagsledarens uppdrag och roll. Målet är bidra till en ökad likvärdighet inom och mellan förskolorna, en ökad förståelse hos medarbetarna om sitt av sitt uppdrag samt hur de kan bidra till att utveckla utbildningen och säkerställa god undervisning.

Förvaltningen har under året reviderat och tydliggjort förutsättningar för pedagogisk utvecklingstid. Syftet är att ge förutsättningar till medarbetare att kunna driva en god utbildning och undervisning i enlighet med nationella styrdokument och skapa en arbetsplatskultur med god förståelse om sitt uppdrag. Rutinen har tydliggjort avsatt arbetstid, gemensam struktur och organisation och roller och ansvarsfördelning. Pedagogisk utvecklingstid ger förutsättningar för förskollärare och barnskötare att leda utvecklingen för barn och barngrupper. Rutinen ska bidra till pedagogiska samtal och en samsyn om uppdrag och roller och likvärdighet gällande förutsättningar för medarbetarna.

Sjukfrånvaron

Förvaltningens totala sjukfrånvaro har en nedåtgående trend. Trenden är att den ackumulerade sjukfrånvaron inom samtliga sjukfrånvaroperioder är sjunkande. Sjukfrånvaron för tertialrapport 2 är 10,3 procent jämfört med 11,2 procent samma period föregående år.

Utfallet indikerar på att planerade insatser för att minska sjukfrånvaron har gett resultat. Insatser i form av dialogsamtal, rehabilitering och anpassning av arbetsmiljö har bidragit till sjunkande resultaten, men även att pandemin är över och lättande restriktioner är bidragande orsaker till den nedåtgående trenden. Det finns stora skillnader inom enheter och även mellan förskolor som behöver hanteras vidare.

Yttre faktorer såsom pandemin, bemanningsutmaningar och allmän oro i omvärlden påverkar medarbetarnas arbetsmiljö på flera sätt. Trots de sjunkande siffrorna upplever medarbetare en pressad arbetssituation som delvis beror på vikariebrist och effekter av nya LAS-regler på bemanningen. Förvaltningen samarbetar med HR för att göra djupare analyser av bidragande orsaker till den höga sjukfrånvaron. Det är en del av det strategiska arbetet i att utveckla en arbetsplatskultur där förväntade effekter är att minska sjukfrånvaron, ökad motivation och arbetsglädje.

Vidare är arbetsglädje, hälsa och motivation fortsatta utvecklingsområden. Arbetet med att uppnå det ska vara förankrat som en del av kulturen och ingå som naturliga delar i det dagliga praktiska arbetet. Vidare skapa förutsättningar för medarbetare att öka förståelsen för sitt uppdrag, skapa en organisation som utvecklas och bidrar till ett kollegialt lärande för högre måluppfyllelse och goda effekter som gynnar barns lärande.

Medarbetare i förskolan

Medarbetarundersökningen visar över tid på en stabilitet med en mindre nedåtgående trend inom de flesta områdena. De delar som ger det sammantagna utfallet på AMI är "ledarskap",

"motivation" och "styrning". Årets totala resultat av AMI - Aktivt medskapandeindex visar på en marginell sänkning på en procent i jämförelse med resultatet 2021, och med två procentenheter under förskoleverksamhetens totala resultat av AMI. Årsmålet om 80 procent uppnås inte, vilket kan förklaras av året varit fortsatt präglad av pandemin, med oroligheter i världen som inneburit snabb omställning och förändringar i både organisation och arbetssätt. Att bibehålla en stabilitet i resultat vid extraordinära situationer visar på att motivationen och tilliten är fortsatt god bland medarbetarna och indikerar på att förvaltningen är en attraktiv arbetsgivare.

Inom både området "ledning" och "motivation" har avdelning förskola minskat något i resultat i jämförelser med föregående år. Inom området styrning har resultaten till viss del ökat inom vissa frågeställningar. Frågeställningar kopplat till styrning och måluppfyllelse visar på positiva utfall, vilket indikerar på att medarbetare vet vad som förväntas av dem. Frågeställningarna *"insatt i min arbetsplats mål"* visar index på 88 av 100 samt *"Jag förstår hur mitt arbete bidrar till verksamhetens måluppfyllelse där"* index visar 90 av 100. Det som föranleder vidare arbete är styrningen mot gemensamma mål samt utveckla arbetet kring hälsa och arbetsmiljö. Detta ligger helt i linje med arbetet i att utveckla arbetsplatskulturen och arbeta vidare med att skapa en lärandeorganisation inom stadsdelen där medarbetare, ledning och förvaltning arbetar med lärandeexempel och ökar kompetens inom och mellan enheter.

De insatser som har gjorts för att utveckla ledarskapet, utifrån ett tydligt och tillitsbaserat ledarskap, har gett resultat. Ledarskapsutbildningar tillsammans med det påbörjade arbetet kring aktivt medarbetarskap och gemensamma utbildningsinsatser har bidragit till att skapa en tydligare organisation. Arbetsplatskulturen ska fortsatt utvecklas där medarbetare och ledning ska få en ökad förståelse för vad som krävs utifrån sitt eget ledarskap, förväntningar på ansvar samt goda förutsättningar för god undervisning, arbetsmiljö och hög måluppfyllelse i sitt uppdrag. Det är ett arbete som kommer fortgå under kommande år, följas upp i kompetensförsörjningsplan samt i vidare arbete med handlingsplan för förbättrad arbetssituation för att nå önskad effekt.

Hållbar förskola

Genom Farsta delaktighet i Ifous programmet för hållbar utveckling har verksamheten påbörjat en positiv verksamhetsutveckling. Programmet har bidragit till arbetet för en förändrad arbetsplatskultur. Förskolorna har identifierat ett behov av att arbeta med en gemensam riktning och hur likvärdigheten ska utvecklas inom och mellan förskolorna för en hållbarhet i utbildningen. Fortsatt utveckling behöver ske i att skapa en arbetsplatskultur där delaktighet och inflytande har utrymme och bidrar till en lärandeorganisation för barn, medarbetare och ledning. Det finns också ett behov av att involvera personalen i köken på förskolorna i en hållbar förskola. Ett utvecklingsarbete kring ökat samarbete, ökad kunskap och gemensamma utbildningsinsatser med köken på förskolorna utifrån ett hållbarhetsperspektiv kring god kosthållning.

Slutsats

Förvaltningens analys och slutsatsen av den uppföljning som genomförts är att det krävs ett mer strategiskt utvecklingsarbete kring kultur, ledarskapet och målstyrningen samt uppföljning på olika nivåer i styrkedjan. Arbetet ska kopplas till förskolornas arbete för en hållbar förskola och ska ligga till grund för det långsiktiga och systematiska arbete, där fokus är lärande och bildning utifrån perspektivet hållbarhet.

Fortsatt behov av inventering av icke inskrivna barn samt informationsinsatser och uppsökande verksamhet

Ökad inskrivning

Förskolan är viktig för barn och deras utveckling. Verksamheten har ett kompensatoriskt och ett lärande uppdrag och alla barn ska ges erbjudas möjlighet att få gå i förskolan. I Farsta är inskrivningsgraden jämförelsevis hög 96,1 procent av barnen i åldrarna tre till fem är inskrivna (mätning december 2021). 96,4 om barn med tillfälliga personnummer inkluderas. Det råder dock skillnader mellan olika bostadsområden, många av de barn som saknar förskoleplats bor i centrala Farsta.

Farsta har för tredje året i rad identifierat vilka barn som inte har någon förskoleplats. Våren 2022 var det 47 barn (111 barn 2020, 57 barn 2021) i åldrarna 3 till 5 år, varav 28 tillhör familjer som är skrivna i Farsta, men inte registrerade i BER. Övriga familjer har haft förskoleplats tidigare, men har sagt upp platserna. Informationsblad med text om vikten av att barnen får gå på förskola skickades till dessa familjer. Utskicket sker senare delen av våren då det finns lediga platser på flera förskolor till hösten. Informationsbladet har länkar till Skolverkets information om förskoleverksamhet på olika språk och förskoleverksamheten och till stadens hemsida där man ska ställa sig i kö.

I mitten av juli månad kvarstår 39 barn (83 procent) i åldrarna tre till fem som sannolikt bor i Farsta och saknar förskoleplats. I fyra fall har posten meddelat att familjen är okänd/avflyttade. I ytterligare två fall har information inkommit om avflyttning i ett fall respektive tillfälligt boende i annat land då vårdnadshavaren är SIDA-anställd. Familjernas boendeadresser är utspridda i stadsdelsområdet. De områden som avviker är Tallkrogen som endast har ett barn och störst andel av barn som inte står i kö till förskola bor i centrala Farsta.

En uppföljning på hösten 2022 visade att sju familjer (16 %) som fick information tillsänt sig har börjat förskola. Ett barn har flyttat. Många familjer (59 %) har inte hörsammat olika informationsinsatser och har alltså inte ställt sitt barn i kö. Övriga har haft förskoleplats tidigare, men har sagt upp sina platser.

Samverkan och uppsökande verksamhet

Förskoleverksamheten samverkar med socialtjänsten och andra organisationer som i olika sammanhang möter de berörda familjerna. Barnavårdscentralen kommer i kontakt med i princip alla Farstabarn. De har alltid dialog med vårdnadshavarna om vikten av förskola och förvaltningen har tagit fram material som de och Öppna förskolans persona kan använda i sitt informationsarbete. Informationsmaterial har även tagits fram för att underlätta för den nystartade Introduktionsförskolan, socialtjänstens stadsdelsmammor, samhällsväglare och projekt NYFEISE som arbetar uppsökande och möter flera av de familjer som av olika skäl inte har efterfrågat förskola. De motiverar hemmavarande kvinnor att söka SFI-studier eller arbete och det blir då naturligt att även informera om varför förskoleverksamhet är bra för barnen och hur man söker förskola. I informationen finns länkar till Skolverkets information om förskoleverksamhet på flera språk samt till stadens hemsida för ansökan till förskola. Ett digitalt informationsmaterial med bildstöd har även tagits fram som tydliggör vad förskoleverksamhet innebär.

Introduktionsförskola i Fagersjö startades upp under våren 2022. Verksamheten är kopplad till öppna förskolan på Mötesplats Fagersjö. Beviljade medlen innebär en förstärkning och ett

förtydligande av uppdraget – ett större fokus på att introducera vårdnadshavare till förskolan och på så sätt öka inskrivningsgraden i stadsdelsområdet. Utvärdering visar att besökarna kommer till Introduktionsförskolan via kontakt med BVC, Individ- och familjeomsorgens öppna och förebyggande stödinsatser (Famnen, stadsdelsmammorna och NYFEISE). Exempel på aktiviteter som har erbjudit barn och vårdnadshavare: Fri lek med tydligt språkfokus, sångsamling varje dag, gympa med vårdnadshavare, svenska för invandrare (SFI), föräldrastöd, promenader i närområdet, samtalsstöd till föräldrar, teater och sagostunder. Kommunikationsmaterial har tagits fram. Förskolorna i Fagersjö har presenterats i en film om verksamheten, via besök av pedagoger från förskolorna samt studiebesök.

Utvärdering av vårens arbete visar på ett stort engagemang hos involverade medarbetare. En utmaning har varit att hitta rätt kring olika interna funktioner som har samma målgrupp och en styrgrupp har tillsatts för att samordna aktiviteterna och informationen. Feedback från besökarna på introduktionsförskolan är att man uppskattar bemötandet, att man känner sig trygg och väljer att regelbundet besöka verksamheten. Ett resultat av introduktionsförskolans arbete är att några av de berörda Fagersjöbarnen började förskolan i höstas och ytterligare en handfull står i kö, men är ännu för små.

Svenska språket och flerspråkighet

Förskolans uppdrag är att skapa goda förutsättningar för det livslånga lärandet och utbildningen ska förbereda barnen inför kommande skolgång. Barn ska ges rika möjligheter att utveckla sina språkliga och kommunikativa förmågor samt ges möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt för att kunna värdera information. De språkliga miljöerna är ett prioriterat utvecklingsområde i förvaltningens förskolor.

Förskoleavdelningen har ett barnhälsoteam som ger både riktad stöd och generellt stöd för språkutveckling. Barnhälsoteamet är en stödfunktion för ledning och medarbetare och arbetar främjande för att stödja språkutvecklingen för alla barn och lägga grunden för ett gemensamt synsätt i arbetet med barns språk- och kommunikationsutveckling. De ger handledning och konsultation vid behov och genomför kompetenshöjande utbildningar till medarbetare inom det språkutvecklande arbetet. Stödenheten tillhandahåller utlåning av språkutvecklande material och stödmaterial. Medarbetare ges handledning i hur de kan använda material för att stödja barn individuellt såväl som hela barngrupper utifrån barnens behov.

Insatser och ökad kompetens inom språk och lek

Under hösten har förvaltningen projektanställt en specialpedagog med inriktning mot språk och lek. Uppdraget som lek- och språkutvecklare innebär att stärka, stödja och utveckla medarbetare och ledning i arbetet med lek, samspel och språkutveckling utifrån läroplanens intentioner. Specialpedagogen har endast hunnit arbeta en kort tid och haft en introduktion i verksamheten. Arbetet som är påbörjat ska utveckla och skapa arbetssätt samt metoder för att arbeta lekfrämjande tillsammans med barnen. I ett längre perspektiv ska denna insats bidra till att öka kompetensen hos medarbetare i att skapa inspirerande lekmiljöer som stimulerar och utmanar barnen vidare i sitt språk, utveckling och lärande. Då arbetet endast pågått lite mer än två månader är det ännu för tidigt att dra några större slutsatser av den uppföljning som skett i arbetet. Effekter av denna insats kommer följas upp vidare och redovisas i enheternas och nämndens systematiska kvalitetsarbete.

Förskollärare och barnskötare ges förutsättningar och kompetensutveckling för att möjliggöra

för barnen att utveckla sitt språk. Under året har stadsövergripande utbildningsinsatser genomförts genom förskolesummit kring språkutvecklande arbete.

Språkinventering

Enheterna använder sina resultat av språkinventeringen i sitt arbete med att säkra att barnen i förskolans verksamhet får komma i kontakt med sina andra språk än svenska. I de fall flera barn talar samma språk i hemmet på en avdelning/förskola kan önskemål om språkkunskap vara aktuellt i samband vid nyrekrytering av personal. Sammanställning av språkinventeringen görs på förvaltningsövergripande nivå av vilka språk som är vanligast och vilka enheter som har flest barn inom en specifik språkgrupp. Minoritetsspråken följs upp för analys om det finns det tillräckligt stort underlag för specifika satsningar. Förskolans ledning arbetar löpande med organisering av resurser utifrån de behov som identifierats inom förskolorna.

Språkdomäner

Språkdomäner genomförs för att kartlägga och dokumentera barns språkliga erfarenheter. Genom kartläggningen blir det tydligt var barnen använder sina språk och var vårdnadshavare och pedagogerna kan stödja barnet så att barnet utvecklar både sin svenska och/eller flera språk. Barnens språkdomän följs upp i utvecklingssamtalen. Ansvariga på förskolorna skickar in uppgifter om resultaten av sitt arbete om språkdomäner, samt om personalen språkkunskaper, till förskolledningen som sammanställer enhetens resultat och använder det vidare i sin planering för resurser och organisation för barns språkutveckling.

Digitala verktyg

Förskolorna använder sig av digitala verktyg och språkappar såsom exempelvis Polyglutt för att stärka såväl svenska språket som modersmålet. Förskolorna använder även tecken som kommunikationsstöd (TAKK). Tecknen används tillsammans med tal som stöd vid språkutveckling. Det underlättar språkförståelse och lärande men även som komplement till talat språk. Förskolorna använder även bildstöd som ett stöd i kommunikationen för att utveckla språket, framför allt för de yngsta barnen och i arbetet med barn med behov av särskilt stöd. Under året har ett digitalt bildstöd implementerats i förskolorna, Widgit online. Uppföljningar visar att Widgit varit ett stödverktyg i att utveckla arbetet med bildstöd. Generellt används bildstöd och tecken i förskolan, men inte i tillräckligt hög utsträckning. Det finns behov av en utveckling av metoden för att bidra till en ökad effekt i barns kommunikation, tal och språkutveckling.

Samverkan Biblioteken

Farsta har ett långvarigt samarbete med de lokala biblioteken med fokus på boksamtal, läslust och språkutveckling. Vi driver i samverkan med Farstas barnbibliotekarier ett förskolebibliotek på Mötesplats Fagersjö som omfattar de omkringliggande förskolorna. I samverkan ingår även att förskolorna i Fagersjö lånar ut bokpåsar för högläsning till vårdnadshavarna för att främja läslust och skapa goda förutsättningar för högläsning. Förvaltningen har under året ökat samverkan med biblioteken och har nu regelbundna förvaltningsövergripande uppföljningar med biblioteken för att identifiera behov och säkerställa god samverkan. Ett innovativt arbete har utvecklats tillsammans med biblioteken för att även involvera vårdnadshavare i glädjen i att läsa och ge ökad kunskap om vikten av att läsa för sina barn för barnets språkutveckling. Personal från biblioteken har 2022 besökt förskolornas gårdar i Fagersjö och Hökarängen. De har erbjudit familjer lånekort, genomfört bokläsning för barn och haft med böcker för utlåning. Uppföljningar visar att detta har gett

goda resultat. Fler vårdnadshavare besöker biblioteken med sina barn och bidrar till att barn även möter högläsning och samtal om böcker i hemmet såväl som på förskolan.

Språkstrategi

Farstas språkprogram används som ett stöd i det strategiska och kompetenshöjande arbetet. Som ett komplement till detta språkprogram är en verksamhetsövergripande Språkstrategi under framtagande. Utformad utifrån en kartläggning av redan befintliga metoder och arbetssätt som verksamheterna arbetar med samt identifierade behov i det språkutvecklande arbetet. Strategins syfte är att kvalitetssäkra språkarbetet. Den är tänkt att bidra till samsyn och en långsiktig planering för att utveckla, främja såväl svenska språket som flerspråkigheten och tydliggöra uppföljningen. Systematiska uppföljningar ska säkerställa arbetet för att visa på en progression i barns språk och att de arbetssätt och metoder som använts ger effekt i språkutvecklingen.

IFOUS

Genom Farstas förskolors deltagande i IFOUS program för hållbar utveckling har rektorer och pedagoger använt sig av en ny metod för kartläggning av språk. OMEP-skalan används för att identifiera framgångar och prioriterade utvecklingsområden inom samtliga tre dimensioner för hållbarhet. Social, ekologisk och ekonomisk. Skalan använts även som ett stöd för intern utvärdering och att synliggöra utveckling. Skalan har använts som ett underlag i forskningsprojektet. Resultaten av skalan har visat ett behov av att arbeta vidare med språk utifrån en social - kulturell dimension av hållbarhet. Demokratiuppdraget och barns agens i förskolan är en viktig del i detta arbete. Genom identifierade behov har ett gemensamt tema skapats i stadsdelsområdets förskolor - "Barns röster i ett hållbart Farsta". Det ska bygga en gemensam förståelse för språket som en del i att ge barn förutsättningar för ett rikt språk, kulturskapande och i att bidra till barns agens genom handlingskraftiga barn där barns röster blir lyssnade på. I uppföljningar framkommer att skalan även bidragit till en lärandeorganisation då det sammanfört arbetslag, ledningsgrupper och förskollärare i gemensamma diskussioner för utveckling. Vidare har den skapat ett gemensamt språk och synliggjort vidare utmaningar för hållbar förskola även utifrån ett språkutvecklande arbete.

Övergång förskola - förskoleklass

Under året har rutinen för övergång mellan förskola och skola setts över och tidsplanen för aktiviteter har reviderats i samverkan med Farstas grundskoleområde. Fokus är att i förskolorna i god tid planera för överlämnande av information om sitt undervisningsinnehåll och språkfrämjande arbete och att skolorna i sin tur rapporterar om resultat av sina uppföljningar av språkkartläggningar genomförda då barnen börja förskoleklass.

Slutsats

Flera insatser för att stärka det språkutvecklande arbetet är pågående, det finns behov av behov av att systematisera uppföljningsarbetet och utveckla analyserna ytterligare för att säkerställa att det språkutvecklande arbetet ger effekt. Språkstrategin ska bidra till att öka kompetens och systematisera arbetet i verksamheten för att på sätt öka kvalitén, likvärdigheten och skapa goda förutsättningar för barnet i det språkutvecklande arbetet på stadsdelens förskolor.

Nationella minoritetsspråk

I arbetet med att svara upp mot Agenda 2030 och målet om en hållbar stad är arbetet med att

uppfylla de nationella minoriteternas rättigheter en viktig del. En del av uppdraget är att bidra till en revitalisering av minoritetsspråken, men för att det ska vara möjligt måste en del förutsättningar vara uppfyllda.

Information och kommunikation

När vårdnadshavare ansöker om plats i förskola via stadens hemsida framgår att oavsett om barnet talar något av de nationella minoritetsspråken, så finns särskilda rättigheter utifrån nationella minoritetslagen och att Stockholm stad är ett förvaltningsområde för samiska, meänkieli och finska. När vårdnadshavare ansöker om plats kan de ange detta språk som modersmål, på sätt inventeras behov och insatser kan planeras för barnets mottagande i förskolans verksamhet. Förvaltningen har under året utvecklat kommunikationen med vårdnadshavare om nationella minoritetsspråk. Genom information vid ansökningsförfarandet, inskolningar och genom projektanställd språkstödjare och rektorer ges information. Sociala medier har använts för att förstärka informationen ytterligare till både befintliga vårdnadshavare samt blivande vårdnadshavare och deras barn.

Köhandläggarna har inte fått några frågor om förskolor som erbjuder språkträning på romani, meänkieli eller samiska. Tre barn boende i ett av förskoleområde har romani chib som modersmål. Inga barn kommer i kontakt med meänkieli, samiska eller jiddisch i sin hemmiljö enligt den senaste språkkartläggningen.

Nationella minoriteter - Organisation och insatser

Inom förvaltningen finns ingen avdelning med verksamhet för finsktalande barn och det finns inte förskoleplatser med verksamhet helt eller delvis på finska. Familjerna bor utspridda i stadsdelsområdet, men med tyngdpunkt på den södra delen av stadsdelen. 2022 har förskolan 22 barn som talar finska alternativt kommer i kontakt med finska språket i sin hemmiljö inskrivna. För att möta behoven har förvaltningen projektanställt en finsk språkstödjare för att stärka, utveckla och säkerställa arbetet och kulturen kring nationella minoriteter på stadsdelens förskolor utifrån lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråkets intentioner. Språkstödjaren finns med i förskolornas vardagliga aktiviteter och verkar för att stärka barnen i deras finska språkutveckling, undervisning och kultur i samverkan med arbetslagen och rektorerna för förskolorna.

Samverkan med hemmen är en viktig del i arbetet. Ett resultat är att några vårdnadshavare anmält intresse för att deras barn ska ges möjlighet att revitalisera det finska språket. Projektanställningen påbörjades i september och det är i dagsläget svårt att utläsa direkta resultat. Insatsen har mottagits positivt av pedagoger, rektorer och vårdnadshavare.

Ett bidrag till att utveckla samverkan mellan förskola och hemmet i denna fråga är att förvaltningen stödjer en lokal finsk intresseförening som verkar för att familjer som önskar att deras barn ska komma i kontakt med finska språket kan träffas regelbundet en gång i månaden. På så sätt möter barnen det finska språket även utanför förskolan.

Pedagogerna strävar efter att tillämpa ett interkulturellt förhållningssätt i arbetet tillsammans med barnen. Verksamheten arbetar med olika språk, som del i det språkutvecklande arbetet. Bland annat används ett digitalt verktyg Polyglutt som ger pedagogerna möjlighet att utveckla sitt sätt arbete med minoritetsspråken. Tjänsten finns även tillgänglig för samtliga vårdnadshavare för att använda i hemmet. Förvaltningen har försett varje förskoleenhet med material och tips på goda exempel på arbetssätt och webbplatser för att höja kunskapen. Barnhälsoteamet har tagit fram språkväskor med material och litteratur på nationella

minoritetsspråken. Varje förskoleenhet har språkväskor och det finns även för utlåning hos barnhälsoteamet. Utöver detta pågår ett nära samarbete med Farstas bibliotek där barnen får ta del av teaterföreställningar på olika språk. I Fagersjö har förskolorna ett fördjupat samarbete med biblioteket kring enhetens egna förskolebibliotek och vårdnadshavarna erbjuds genom förskolorna att låna hem bokpåsar med böcker på olika språk.

Uppföljning och fortsatt arbete

I uppföljningarna framkommer att de nationella minoriteternas språk och kulturer lyfts alltmer i organisationen och medvetenheten ökar succesivt kring vad det innebär att vara ett förvaltningsområde och vad förvaltningen har för ansvar. Under året har prioritering varit att höja medvetenheten och kompetensen kring ansvaret för nationella minoriteter. I första hand har rektorerna varit i fokus och vidare genom anställd språkstödare i Finska kommer medarbetarna få en ökad kompetens och förståelse för arbetet.

Barn i behov av extraordinärt stöd

Organisation och utveckling

Förvaltningens har ett barnhälsoteam som arbetar mot alla kommunala förskolor i Farsta. Barnhälsoteamet består av specialpedagoger, förskolepsykolog och logoped. Barnhälsoteamet erbjuder personal och ledningsgrupper handledning, konsultation, kompetensutveckling och stöd kring barn i behov av särskilt stöd. Arbetet bygger på ett inkluderande arbetssätt med ett främjande och förebyggande arbete i fokus, där alla som arbetar i förskolan samverkar för att erbjuda en god miljö för lek, utveckling och lärande samt särskilt uppmärksammar och bistår de barn som av olika skäl behöver mer stimulans och stöd. En viktig del i arbete är att utveckla pedagogers ledarskap utifrån ett specialpedagogiskt perspektiv samt bredda kompetensen hos pedagoger för hur barns olikheter och förmågor ses som styrkor. Hur dessa styrkor kan användas för att utveckla och stimulera barnet vidare i sitt lärande.

Barnhälsoteamets uppdrag är att arbeta främjande, förebyggande och åtgärdade. Det främjande arbetet är en bas för att främja hälsosamma beteenden. Kompetenshöjande insatser ges till pedagogerna. Det förebyggande arbetet sätts in när det föreligger en risk på något sätt. Pedagogerna behöver kartlägga, identifiera och sätta in stöd och anpassningar för barnet. I dessa fall erbjuder barnhälsoteamet processhandledning, konsultation och rådgivning. Det åtgärdande arbetssättet används när ett problem är konstaterat. I handledning eller konsultation stöds pedagogerna i att utveckla fungerande strategier och arbetssätt. Som en del i arbetet mot ett mer främjande och förebyggande arbete har barnkonferenser implementerats i verksamheten. De syftar till att identifiera behov och tidigt ge insatser i form av stöd eller anpassningar för barnets bästa.

Tilläggsbelopp ska ges när omfattande behov av särskilt stöd och extraordinära stödåtgärder krävs som är utöver det som ingår i ordinarie verksamhet inom förskolornas grundbelopp. En stor del av det socioekonomiska anslaget avsätts till att kunna vara ett komplement till tilläggsbeloppet utifrån individuella bedömningar.

Uppföljning och utvärdering

Stadsdelens förskolor har en gemensam framtagen rutin för hantering av tilläggsbelopp. Handlingsplan och ekonomiskt tilläggsbelopp följs upp och utvärderas varje termin. Kartläggning, handlingsplan och utvärdering skrivs på särskilda dokumentationsmallar som

gås igenom av Barnhälsoteamets teamledare och avdelningschef. Vid eventuella frågor kontaktas rektor eller biträdande rektor för kompletterande uppgifter. Generellt finns det tydliga och dokumenterade rutiner för arbetet kring tilläggsbelopp. Utifrån beskrivningen av barnets stödbehov i tilläggsansökan, hur stödet planeras att utformas samt övriga inkomna underlag görs en samlad bedömning av det individuella barnets behov av stöd. Denna bedömning ligger till grund för beslut om tilläggsbelopp.

Förvaltningen har identifierat ett behov av att se över processen för tilläggsbelopp för att skapa en mer likvärdighet i bedömning av extraordinärt stöd och omfattande behov av särskilt stöd. Kriterier behöver tydliggöras och arbetet följas upp mer systematiskt för att skapa en främjande och förebyggande miljö där barn får stöd och stimulans utifrån individuella behov och anpassningar. Arbetet är påbörjat tillsammans med förvaltningen, barnhälsoteamet och förskolornas ledningsgrupper. Syftet med att utveckla processen är att säkerställa att rätt stödinsatser ges till barnen utifrån lagkrav, skapa en likvärdighet i bedömningen samt tydliggöra arbetet för medarbetare och rektorer.